

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1935.

Första kammaren.

Nr 17.

Lördagen den 16 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 11 och den 12 innevarande månad.

Herr **talmannen** yttrade: Jag skall be att få ge uttryck åt kammarens välönskningar med anledning av förlovningen mellan H. K. H. Prinsessan Ingrid och H. K. H. Kronprins Frederik av Danmark och Island.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 21, i anledning av väckt motion om befrielse från viss skattskyldighet för Davidssonska donationen för jordbrukets främjande i Västbo härad. *Om skattefrihet för viss donation.*

I en inom första kammaren av herr *Bernhard Nilsson* väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 45, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att Davidssonska donationen för jordbrukets främjande i Västbo härad skulle befrias från skattskyldighet till staten.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att motionen I: 45 av herr Bernhard Nilsson, om befrielse från viss skattskyldighet för Davidssonska donationen för jordbrukets främjande i Västbo härad, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Enligt en vid betänkandet avgiven reservation hade herr *Nilsson* i Landeryd ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att motionen I: 45 av herr Bernhard Nilsson, om befrielse från viss skattskyldighet för Davidssonska donationen för jordbrukets främjande i Västbo härad, måtte vinna riksdagens bifall.

Herr **Nilsson, Bernhard**: Herr talman! Utskottet har på grund av principiella skäl icke ansett sig kunna tillstyrka bifall till min motion. Beträffande dessa skäl anser jag emellertid, att någon risk i principiellt avseende knappast torde vara att befara. Här ifrågavarande donation är avsedd att tjäna till premiering av odling, stenröjning och betesförbättring inom ett härad i en genuin småbruksbygd, att således tjäna ändamål, som staten genom hushållningssällskapen själv direkt understöder. Genom denna donation komma dessa i många fall ofullständiga jordbruk att nå en sådan utveckling, att deras bärighet blir större, större försörjningsmöjligheter för befolkningen skapas och värdena ökas. Därigenom ökas samtidigt också beskattningsunderlaget för staten. Fonden kommer sålunda enligt min uppfattning att direkt tjäna ett statsintresse och kommer att få betydelse ur den synpunkten för all framtid.

Nu är det givet, att man kan resonera på det sättet, att det belopp av ungefär 2,400 kronor, som fonden med nuvarande skattesatser skulle få betala till staten, inte skulle spela så stor roll för fonden som utgift betraktat, men även

Om skattefrihet för viss donation. (Forts.)

det minsta belopp har betydelse i detta avseende, och i fall dessa 2,400 kronor finge utdelas tillika med det övriga, som eljest utdelas från fonden, kanske därigenom skulle kunna odlas mark till ett värde av 5,000 kronor eller mer om året. De belopp, som skola utbetalas från fonden, äro nämligen mera avsedda som premier för odling än som direkt ersättning för det arbete, som vid odlingen utförts. Genom fondens förstärkande med ifrågavarande belopp skulle därför enligt min uppfattning vinnas betydligt större fördelar än som skulle vinnas, om beloppet inbetalas till staten i form av skatt.

Enligt min åsikt är denna fond ganska enastående. Det finns visserligen andra fonder — därom lämnades upplysning på avdelningen i utskottet — som tjäna ändamål, vilka kunna anses direkt statliga, men jag tror inte, att de ändamålen i allmänhet äro av den beskaffenhet, att de skapa ökat beskattningsunderlag för staten. Det är däri skillnaden enligt min uppfattning ligger mellan dessa fonder och den här ifrågavarande. Detta gör, att den princip, som genom ett bifall till motionen kunde anses bli fastslagen i skatteavseende, inte i fortsättningen behöver medföra några skadliga verkningar. För övrigt, om det skulle visa sig, att det skulle uppstå krav på liknande skattebefrielse i andra fall, är det inte omöjligt att upptaga frågan till förnyad prövning och då ålägga denna fond såväl som dessa andra fonder att betala skatt till staten.

Dessutom är det ett skäl, vilket jag framhållit i min reservation, som gör, att denna fond verkligen borde få någon lindring i skatteavseende. Det är så, att det kapital, varifrån fonden härstammar, år 1924 fick betala i bouppteckningsstämpel till staten 250,000 kronor. På ungefär samma kapital utgick återigen 1930 i stämpelskatt något mer än 300,000 kronor. Alltså har på dessa sex år, 1924—1930, utgått en stämpelskatt av över 550,000 kronor, på ett kapital, som ursprungligen uppgick till 1½ miljon. Dessutom har man för detta kapital på grund av att testamentet överklagats och skifte således ej skett, fått betala skatt med ett mycket högre belopp från 1930 och tills nu än som skulle ha behövt erläggas, i fall testamentet godkänkts. Det är sålunda en omständighet, på vilken fondens styrelse inte kunde inverka men som medfört en orättvis förhöjning i skatten. Styrelsen har i alla distanser vunnit målet gent emot arvingarna, och således ha dessa inte haft något fog för sitt klander mot testamentet.

Jag skall inte längre uppehålla kammaren utan ber endast att med stöd av det anförda få yrka bifall till motionen.

Herr Bårg, Anders: Herr talman! Såsom kammaren finner av utskottets betänkande och ännu mera av motionen, är det väl ändå så, att det huvudsakliga skälet till denna motion är ett sådant där misstag, som vi människor ofta begå. Man har nämligen här räknat med att det skattebelopp, som pålagts dödsboet alltfört skulle komma att påvila fonden. Som man av utskotts-betänkandet finner, kommer sedan skifte skett och donationen övergått i en fond, skattebeloppet att högst avsevärt sänkas, eller från nu utgående 8,227 kronor till endast 2,433 kronor årligen.

Jag är dessutom livligt övertygad, att herr Nilsson i Landeryd likaväl som bevillningsutskottets övriga 19 ledamöter är på det klara med, att man inte gärna för denna donation kan företaga en särslagstiftning. Vi ha ju i vårt land en mängd donationer, rätt likartade med den här förevarande, till exempel donationer för främjande av hantverk, slöjd och dylikt, genom vilka man också avser att bereda ett stöd åt vissa näringar, och medförande att staten å sin sida får ett kraftigt skatteunderlag. Verkan blir i de fallen densamma som i detta fall.

Om skattefrihet för viss donation. (Forts.)

Jag vill endast med dessa ord ha givit tillkänna, att med undantag för herr Nilssons åsikt rådde inom utskottet inte några delade meningar i denna sak, men det är ju en mycket vällovlig gärning att försvara en motion, även om den är omöjlig, och detta särskilt då den har så gott syfte som den ifrågavarande motionen har.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de där- under förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande betänkandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlå- tande nr 5, angående regleringen för budgetåret 1935/1936 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet.

Punkterna 1—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkten 9.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 10.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Yrkesinspektionen: Omkost- nader för budgetåret 1935/1936 anvisa ett förslagsanslag av 116,700 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *G. Strömberg* väckt motion, nr 66, vari hemställts, att riks- dagen ville besluta, att det i statsverkspropositionen under riksstatens femte huvudtitel begärda förslagsanslaget till yrkesinspektionens omkostnader å 116,700 kronor skulle för budgetåret 1935/1936 höjas till 140,000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herr Strömbergs berörda motion (I: 66), i vad densamma skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, till Yrkesinspektionen: Omkostnader för budgetåret 1935/1936 anvisa ett förslagsanslag av 116,700 kronor.

*Anslag till
yrkesinspek-
tionen.*

Herr Strömberg: Herr talman! Jag har tillåtit mig att beträffande yrkes- inspektionens omkostnader väcka en motion, i vilken jag hemställt, att detta anslag måtte höjas från 116,700 till 140,000 kronor. Utskottet har avstyrkt motionen med framhållande av, att Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt sammanfaller med socialstyrelsens beräkningar av medelsbehovet för nästa budgetår, och det är naturligtvis alldeles riktigt. Men socialstyrelsen har ju inte kunnat undgå att iakttaga den av regeringen anbefallda sparsam- heten, och detta är anledningen till att anslaget skurits ned. Nedskärningen

Anslag till yrkesinspektionen. (Forts.)

har emellertid haft till följd, att man tvingats genomföra en maximering av reseanslagen i de olika distrikten, vilket i sin tur innebär, att yrkesinspektionens arbetskrafter inte kunnat till fullo utnyttjas.

Det kan naturligtvis inte förnekas, att i en situation med pressade statsfinanser kan en sådan åtgärd vara försvarbar, men i den mån vi återgå till normala förhållanden, är det, synes det mig, en ganska oklok sparsamhet att på det sättet beröva befattningshavarna, som äro tillsatta huvudsakligast för inspektioner, alltså för reseverksamhet, möjligheten att utföra sitt uppdrag. Nu ha faktiskt dessa besvärningar av resekostnaderna haft till följd, att befattningshavarna i stor utsträckning tvingats att sysselsätta sig på vederbörande expeditioner med skrivarbete och dylikt, vilket givetvis innebär en mycket oförnuftig anordning, då man ju skulle kunna erhålla betydligt billigare arbetskraft för sådana ändamål.

Riksdagen beslöt på sin tid med hänsyn till det alltjämt stegrade antalet olycksfall i arbete att begära en utredning om en effektivisering av yrkesinspektionen. En första åtgärd i den riktningen borde då, förefaller det mig, vara att se till, att de arbetskrafter, som finnas, på ett ordentligt sätt utnyttjas, vilket för närvarande inte sker.

Nu har visserligen utskottet här yttrat, att utskottet förutsätter »att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på de av motionärerna berörda förhållandena», och man får väl utgå ifrån, att häri ligger ett visst medgivande från utskottet att motionen varit berättigad och tillika en uppmaning till regeringen att taga hänsyn till vad situationen bjuder.

Jag kan emellertid inte finna annat än att det föreligger så många och starka skäl för min motion, att jag, herr talman, tillåter mig yrka bifall till densamma.

Herr Svensson, Martin: Herr talman! Då den föregående talaren yrkat bifall till sin motion, skall jag be att få yrka bifall till vad utskottet föreslagit.

Av den föregående talarens anförande framgick, att de olägenheter, han anser vara förknippade med anslaget, sådant det nu utgår, skulle ligga däri, att resekostnaderna äro för lågt beräknade. Det är ju inte lätt för statsutskottet att sätta sig ned och avväga, huruvida vissa resekostnader kunna vara riktigt beräknade eller ej. En sådan post som resekostnader är ju synnerligen svårberäknad och ömtålig att rätt avväga. Det bör därför tillkomma Kungl. Maj:t att pröva anslagsbehovet och framlägga förslag i detta avseende. Socialstyrelsen har för övrigt inte begärt högre anslag i år än den begärde föregående år, och Kungl. Maj:t har accepterat vad socialstyrelsen här föreslagit. Men som den föregående talaren erinrade, är motiveringen i statsutskottets utlåtande hållen så, att man kan förvänta, att Kungl. Maj:t tager hänsyn till vad som här föreslagits.

Jag skall därför be att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 11--14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 15.

Lades till handlingarna.

Punkterna 16—53.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 54.

Lades till handlingarna.

Punkterna 55—83.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 84.

Lades till handlingarna.

Punkterna 85—115.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 116.

Lades till handlingarna.

Punkterna 117—124.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 125.

Lades till handlingarna.

Punkten 126.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att
dels godkänna av departementschefen förordad personalförteckning för överståthållarämbetets kansli,
dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för överståthållarämbetet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1935/1936,
dels ock till Överståthållarämbetet: Avlöningar för budgetåret 1935/1936 anvisa ett förslagsanslag av 113,200 kronor.

I framställning till Kungl. Maj:t rörande medelsbehovet för nästa budgetår hade överståthållarämbetet hemställt, dels att en av ämbetets nuvarande notariebefattningar i lönegraden B 24 måtte utbytas mot en befattning såsom assessor i lönegraden B 27 samt att en ny notariatjänst måtte inrättas i lönegraden B 21, dels ock att sekreteraren måtte tillerkännas en årlig avlöningsförstärkning av 2,500 kronor.

Kungl. Maj:t hade emellertid icke framlagt förslag härutinnan. Däremot hade för förstärkning av arbetskrafterna hos ämbetet äskats medel för avlöning av en förste amanuens. I övrigt innebar Kungl. Maj:ts förslag inga andra ändringar än sådana, som påkallats av de nya grunderna för riksstatens uppställning.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehäft två likalydande motioner, väckta den ena, nr 36, inom

*Anslag till
överståthållar-
ämbetet.*

Anslag till överståthållarämbetet. (Forts.)
 första kammaren av herr *E. Trygger* och den andra, nr 195, inom andra kammaren av herrar *Z. Höglund* och *C. P. Ossbahr*, vari hemställdes, att riksdagen måtte vidtaga sådan ändring i överståthållarämbetets stat, som ett bifall till den av överståthållarämbetet gjorda framställningen påkallade.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återropade grunder hemställt,

att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herrar Tryggers samt Höglunds och Ossbahrs berörda motioner (I: 36 och II: 195)

a) godkänna under punkten införd personalförteckning för överståthållarämbetets kansli;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för överståthållarämbetet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1935/1936; samt

c) till Överståthållarämbetet: Avlöningar för budgetåret 1935/1936 anvisa ett förslagsanslag av 113,200 kronor.

Herr Trygger: Herr talman, mina herrar! Den motion, som jag väckt i denna fråga, har jag framfört därför, att överståthållarämbetets förslag, som inlämnats till Kungl. Maj:t, förefaller mig vara i allo berättigat. Skillnaden i belopp i fråga om staten för ämbetet emellan vad överståthållarämbetet föreslagit och Kungl. Maj:t har begärt av riksdagen är 8,944 kronor. Överståthållarämbetet hade begärt, först och främst, att sekreteraren i överståthållarämbetets kansli skulle i likhet med de flesta landssekreterarna utöver sin lön få löneförstärkning till ett belopp av 2,500 kronor. Och vidare hade överståthållarämbetet föreslagit, att de ordinarie tjänstemännen skulle ökas på det sättet, att av de två notarierna inom överståthållarämbetets kansli den ene skulle i likhet med vad som är fallet på landskanslierna uppflyttas till assessor och i hans ställe som notarie uppföras en annan tjänsteman.

När man läser de skäl, som statsrådet har anfört för att icke framlägga detta förslag, så finner man, att egentligen är statsrådet med sitt hjärta hos chefen för överståthållarämbetet. Han finner dennes skäl berättigade, men så kommer den statsfinansiella situationen, som gör, att statsrådet inte lägger fram ett förslag, som han dock anser vara riktigt. Och därvid skyntar någon annan bakom. Jag känner ju ej till hemligheterna inom regeringen, men jag förmodar, att medan socialministern varit fylld av vänliga tankar mot detta förslag, har finansministern kommit med sin kvast och sopat bort alltsammans, så att det återstår ingenting annat än en liten amanuens, som således blivit hela resultatet av den önskan om förstärkning, som hade uttalats från överståthållarämbetet.

Nu kan man ju säga: vad angår detta mig, varför skulle jag speciellt väcka motion om bifall till överståthållarämbetets förslag? Jo, det har skett först av det skälet, att jag anser, att billigheten kräver, att en avlöningsförhöjning och en förstärkning av arbetskrafterna inom överståthållarämbetets kansli skola ske. Men därtill kommer en annan omständighet, och den är, att jag har under min verksamhet sysslat ganska mycket med utsokningsväsendet och kanske är den i vårt land, som, åtminstone teoretiskt sett, mest känner till det samma. När man nu ser, hur dessa utsokningsärenden inom överståthållarämbetets kansli ha ökats undan för undan, så måste man följa överståthållaren, som själv för övrigt är en mycket sparsam och försiktig man, då det gäller allmänna medel. Och när han har sagt, att man kommit till bristningsgränsen, blir man orolig för en dylik situation. Det är ytterst beklagligt, i fall dessa synnerligen viktiga ärenden, som gälla stora belopp, skola

Anslag till överståthållarämbetet. (Forts.)

handläggas av en för lågt avlönad tjänsteman, som inte har tillräckligt med biträden och därigenom inte får tillräcklig tid att noga överväga, hur han skall lösa de viktiga rättsfrågor, som i dessa fall föreligga. Här finnas nog många i denna kammare, som känna till — kanske av erfarenhet, därför att de varit parter i dylika mål — vad en exekutiv auktion med därefter följande likvid kan innebära för subtila juridiska frågor och vilket verkligen betungande arbete man behöver nedlägga för att komma till ett lyckligt resultat.

Detta alltså skälen, varför jag kommit med min motion om bifall till överståthållarämbetets förslag. Emellertid har utskottet avstyrkt motionen. Jag har tittat på förteckningen över dem, som varit närvarande vid detta ärendes behandling, och det är nästan rörande att se — man får det intrycket — att alla dessa herrar äro så »candides», om jag så får uttrycka mig, att de aldrig varit med om och aldrig varit föremål för en exekutiv förrättning, ja kanske inte heller satt i gång någon sådan. Därför är det ganska ursäktligt, att de icke riktigt fatta allvaret i den situation, som här föreligger.

Vad den föreslagna löneförstärkningen till sekreteraren angår, så veta herrarna, att lönetillägg utgå till landssekreterarna med i allmänhet 2,500 kronor, i de större länen 3,500 kronor och på Gotland 1,500 kronor. Utskottet erinrar om att denna fråga var före 1926, varvid trots den nämnd, som haft med saken att göra, statsmakterna kommo till det resultatet, att sekreteraren i överståthållarämbetet inte borde ha löneförstärkning, enär han ej hade så mycket att göra som de landssekreterare som fått sådan; inte ens så mycket som landssekreteraren på Gotland! Det är ganska märkvärdigt, att nio år i vår tid spela en så liten roll för utskottets medlemmar. För oss andra förefalla de nio åren från 1926 till den dag, som i dag är, mycket händelserika. De ha även varit händelserika för överståthållarämbetet, ty det har visat sig, att befolkningen i Stockholm har stigit med mer än dubbla invånarantalet på Gotland, där landssekreteraren har avlöningsförstärkning, visserligen blott 1,500 kronor. Se vi på de övriga länen i Sverige, så finna vi, att befolkningen på åtskilliga håll har minskat. År 1933 var befolkningen i Stockholm 521,000 personer och i Malmöhus län, för vilket län vi ju alltid äro vana att böja oss, 514,000. Stockholm går således i spetsen. Det argument, som utskottet åberopar, är väl bra svagt, ty just under denna tid, sen 1926, ha utsökningsärendena tilltagit i enorm grad. Herrarna erinra sig kanske, att vi upplevat en kris. Ingen kan väl vara i okunnighet om vad som inträffat under denna tid, och krisen, kan man säga, är ännu inte avvecklad. Överståthållarämbetets arbetsbörda har alltså ökat högst väsentligt under dessa nio år.

Ja, det var den saken. Vad angår den andra punkten, nämligen att en notarie skulle upphöjas till assessor, såsom fallet är överallt i länen, har utskottet åtminstone ställt i utsikt, att denna fråga skall kunna tagas upp i samband med en allmän utredning angående personalförhållandena vid länsstyrelserna. Jag tackar utskottet för detta lilla tillmötesgående. Vid denna utredning torde det bli uppenbart, att vad som här begäres med avseende å de ordinarie tjänstemännen är ett minimum.

Så ligger saken. Jag går tomhänt ifrån hela denna affär, men ifall min motion kan gagna en framtida lycklig lösning av frågan, skall jag i alla fall, herr talman, känna mig tillfredsställd.

Herr Carlsson, Carl: Herr talman! Den ärade motionären har klandrat utskottet för dess ståndpunktstagande i denna fråga. Men jag tar den anmärkningen med jämnmod, ty utskottet befinner sig i alla fall i gott sällskap.

Ärendet var, som motionären nyss sade, föremål för prövning 1926, varvid

Anslag till överståthållarämbetet. (Forts.)

statskontoret och dåvarande departementschefen inte funno skäl föreligga att ge sekreteraren i överståthållarämbetet en löneförstärkning. I år har ärendet varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning, och Kungl. Maj:t har därvid intagit samma ståndpunkt som 1926.

Jag undrar, vart det överhuvud taget skulle bära hän, om statsutskottet skulle börja tillstyrka alla motioner om lönetillägg åt tjänstemän. Det görs ju framställningar från många olika håll, den ena gången är det en framstående motionär, den andra gången intar motionären en mindre framträdande ställning. Men jag tror det är riktigt, att alla behandlas lika och att det sker en saklig och ingående prövning. Härvidlag har ju utskottet ställt en utredning i utsikt inom en nära framtid, avseende förhållandena vid länsstyrelserna, och det är alldeles klart, att man vid denna utredning, som ovillkorligen måste äga rum, även kommer att ta hänsyn till den merbelastning i länsstyrelsernas arbete, som visar sig för varje år. För min personliga del vill jag redan nu säga, att jag delar den ärade motionärens uppfattning, att överståthållarämbetets arbetsbörda har ökats år efter år. Så som frågan för dagen ligger till, menar jag dock, att det ur många synpunkter skulle vara oklokt att bifalla denna motion, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Trygger: Herr talman! Bara en rent personlig anmärkning.

Den ärade talaren sade, att utskottet kunde vara tillfredsställt med att det intog samma ståndpunkt som statsmakterna efter 1926 års utredning, och att det därmed befann sig i gott sällskap. Då vill jag säga, att i vår tid krävs det ju, att man har något sinne även för ungdomen. Jag skulle vilja råda herrarna att omge sig med litet yngre krafter, så kanske ni komma till ett bättre resultat, än om ni sluta en allians med dem, som kanske redan voro för gamla 1926.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 127—144.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 145 och 146.

Lades till handlingarna.

Punkterna 147—150.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 151.

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för G. S. Cassel m. fl. från viss betalningsskyldighet;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett markbytesavtal mellan kronan och Jönköpings stad;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av utbildningskurser i praktisk flygning för vissa studerande vid tekniska högskolan; samt

nr 42, i anledning av väckt motion angående maskinisten vid Svea trängkår A. W. Hults placering i löneklass.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning av samrealskolan i Haparanda till ett högre allmänt läroverk jämte en i ämnet väckt motion.

Ang. inrättande av ett gymnasium i Haparanda.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 56 framlagda förslag samt med bifall till herr Hages motion II: 502, besluta, att samrealskolan i Haparanda skulle från och med den 1 juni 1935 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t kunde finna gott bestämma, successivt ombildas till högre allmänt samläroverk, omfattande fyraårig latinlinje samt treårig reallinje, och med den organisation i övrigt, departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 1 februari 1935 samt utskottet i sitt utlåtande förordat, dock under förutsättning att Haparanda stad tillhandahölle bostad eller hyresersättning åt rektor samt under de villkor i fråga om tillhandahållande av undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning, som framdeles kunde varda bestämda.

I herr *Hages* berörda motion hade hemställts, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 56 angående utvidgande av samrealskolan i Haparanda till ett högre allmänt läroverk samt därvid uttala sin anslutning till skolöverstyrelsens uppfattning, att engelska i stället för franska borde fastställas som fast språk å latinlinjen vid läroverket.

Vid utlåtandet hade reservation anförts av herrar *Anderson* i Råstock, *Carlsson* i Gävle, *Nilsson* i Malmö, *Bergqvist*, *Pauli*, *Magnusson* i Skövde, *Jansson*, *Törnkvist* i Karlskrona, *Andersson* i Höör, *Jonsson* i Eskilstuna och *Norsell*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr Hages berörda motion (II: 502), i vad densamma skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, besluta, att samrealskolan i Haparanda skulle från och med den 1 juli 1935 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t kunde finna gott bestämma, successivt ombildas till högre allmänt samläroverk, omfattande fyraårig latinlinje samt treårig reallinje, och med den organisation i övrigt, departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 1 februari 1935 förordat, dock under förutsättning att Haparanda stad tillhandahölle bostad eller hyresersättning åt rektor samt under de villkor i fråga om tillhandahållande av undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning, som framdeles kunde varda bestämda.

Herr Bergqvist: Herr talman! Efter vad jag erfarit råder bland befolkningen i den finsktalande gränsbygden stor tillfredsställelse över att proposition om inrättande av ett gymnasium i Haparanda blivit framlagd för årets riksdag. Man följer också där uppe ärendets behandling med största uppmärksamhet och avvaktar med spänning det beslut, som kamrarna komma att fatta.

Det råder intet tvivel om, att ett gymnasium i Haparanda har en stor uppgift att fylla. Väl är det sant, att om det gällde en stad i en annan del av lan-

Ang. inrättande av ett gymnasium i Haparanda. (Forts.)

det, där inte alldeles särskilda förhållanden råda, som fallet är däruppe, en sådan läroanstalt kanske inte vore motiverad. Men beträffande denna gränsbygd är förhållandet ett annat. Ett gymnasium får en uppgift, inte allenast för det allmänna ändamål som ett gymnasium har, nämligen att bereda tillfälle för ortens ungdom att på nära håll inhämta högre bildning, utan även som ett kraftigt medel att med ännu starkare band av sympati binda befolkningen där uppe vid det svenska fosterlandet. Denna gränsbefolkning uppskattar högt den omtanke i skilda avseenden, som våra statsmakter visat dess angelägenheter och behov. Den är till sitt sinne en verkligt botten svensk befolkning, och detta beror kanske inte bara på den omvårdnad, som den varit föremål för, utan på en naturlig hemkänsla, som gör, att den känner sig rotfast på svensk botten och framförallt vill hålla sig till sitt fädernesland. Vidare kommer detta gymnasium att verka till befästande av det svenska språket och befrämjande av den svenska kulturens utbredning i dessa bygder, något som är av stor betydelse inte bara för befolkningen själv, utan även för landet i dess helhet.

Man har emellertid frågat sig, om ett gymnasium där uppe har någon utsikt att kunna dra till sig elever, så att det kan anses motsvara sitt ändamål. För min del tror jag inte man behöver hysa några större farhågor i detta avseende. Redan nu är det ett icke ringa antal elever, som från Haparanda samrealskola gå till gymnasier på annan ort, och det är uppenbart, att om det blir ett gymnasium på platsen, så blir det ännu flera som komma att fortsätta. Dessutom har nog detta gymnasium stora utsikter att få tillskott från några av de övriga samrealskolorna i länet, särskilt från Nederkalix, den angränsande kommunen, där man har lättare och närmare att komma till Haparanda än till Luleå. Från MalMBERGET och Kiruna torde även en och annan adept kunna vinnas. Det är många Kiruna- och MalMBERGSBOR som ha släktingar i Haparanda och Tornedalen och kanske finna det fördelaktigt att inackordera sina barn där. För övrigt behöver Luleå läroverk en avlastning, och om gymnasiet i Haparanda kommer till stånd, torde en eller annan parallellavdelning vid läroverket kunna indragas, vilket vore av behovet påkallat, eftersom utrymmena äro tränga vid detta läroverk.

Inte heller tror jag man behöver befara, att det skall bli svårt att få dugande lärarkrafter. Farhågor ha nämligen uttalats, att det kanske inte blir så lätt att få folk att flytta dit upp. Men numera är ju inte ens Haparanda en sådan förvisningsort, som det kanske varit förr i tiden. Genom kommunikationer och dylikt äro ju de nordliga orterna inte längre så illa lottade. Dessutom finns det god tillgång på lärarkrafter i landet, och även om man inte kan få alla lektorat besatta i första hand med högt kvalificerade innehavare, så finns det mycket väl kvalificerade filosofie magistrar, som med nöje mottaga vikariat även där norrut.

Inom statsutskottet har det rått full enighet om att den kungl. propositionen bör bifallas. Man har ansett, att Tornedalsbefolkningen bör få sitt gymnasium och därmed liksom ett bevis på, att denna landsända, fastän där talas ett annat språk, dock hålles fullt likvärdig med det övriga Sverige.

I en punkt ha emellertid meningarna gått isär i utskottet, nämligen i fråga om det fasta levande språket på latingymnasiet. Vi veta alla, att vid samtliga latingymnasier i vårt land franskan är det fasta språket. När nu Kungl. Maj:t har framlagt förslag om ett nytt gymnasium i Haparanda, så har Kungl. Maj:t icke ansett det vara rimligt att göra ett undantag för just denna stad och konstruera schemat på annat sätt i Haparanda än i alla andra städer, där det finns latingymnasier. Visserligen är det sant, att överstyrelsen har

Ang. inrättande av ett gymnasium i Haparanda. (Forts.)

förordat engelska, men det har varit av särskilda skäl. Överstyrelsen har ansett, att man helst borde inrätta ett treårigt latingymnasium i Haparanda, och då skulle tiden vara för kort för att ha ett så pass svårt språk som franskan som fast språk, och eftersom finskan också är ett svårt språk, skulle kurserna inte hinna genomgås. Men när Kungl. Maj:t nu inte godtagit organisationen med ett treårigt latingymnasium, utan föreslagit, att gymnasiet liksom alla andra latingymnasier i Norrland skall vara fyraårigt, så torde man inte behöva befara, att tiden inte skall räcka.

Utskottet säger, att det funnit de starkaste skälen tala för förslaget om engelskan som fast språk. »För att den ifrågasatta undervisningen i finska icke skall bliva alltför betungande för de studerande torde en minskning av deras arbetsbörda i övrigt vara ofrånkomlig, och denna minskning skulle lättast kunna nås, om man valde engelskan som fast språk.»

För det första är nog denna risk ganska liten, om gymnasiet konstrueras som fyraårigt, och för det andra tror jag inte man får fästa alltför stort avseende vid vad som här säges om att finskan skulle bli så betungande. Finskan skulle ju införas som ett tillvalsspråk, som kunde väljas av de elever, som önskade lära sig detta, medan de andra valde ett annat språk. Jag tror inte, att någon elev väljer finskan, utan att ha ett bestämt syfte att få praktisk nytta därav. Det är nog ingen som väljer finskan bara för att kunna tala detta språk, ty finskan har man inte så stor användning för som för ett kontinentalt språk, utan den väljes av sådana, som ha för avsikt att i framtiden söka någon befattning i statens tjänst inom de finsktalande områdena, och det är väl huvudsakligen ortens barn som reflektera på detta.

Skulle det komma några outsiders, som det heter, d. v. s. från andra orter i landet, så tror jag knappast, att de välja finskan. Men ortens barn, åtminstone i Tornedalen, äro från barndomen förtrogna med finska språket och tala det, varför detta språk inte torde bli särskilt svårt för dem. Och gäller det de angränsande trakterna, t. ex. Kalix, Malmberget och Kiruna, så ha de flesta där åtminstone ett hum om finskan, även om de inte kunna tala språket, så att det likväl ligger ganska nära för dem. De ha hört språket, och de förstå och fatta en hel mängd ord. Jag tror därför inte, att detta språk skulle komma att kräva så särskilt mycket större tid än ett annat.

Jag kan inte anse, att detta skäl i utskottets utlåtande får tillmätas alltför stor betydelse.

Vad slutligen angår den omständigheten, att finskan upptagits som ett ämne på schemat, så får jag säga, att jag anser detta vara välbetänkt, just med hänsyn till gymnasiets läge vid finska gränsen. Och med hänsyn till att många, som genomgått detta gymnasium, kunna komma att för framtiden få eller söka befattningar på orten, är det gott, att det finnes en läroanstalt, där de få inhämta kunskap i detta språk. Det är ju nu så, som vi veta, att t. ex. en präst inte kan uppföras på förslag till en ordinarie tjänst inom det finsktalande området, om han inte kan prestera intyg, att han kan tala finska. En civil tjänsteman, som kan finska, har också enligt svensk lag och författning vid befordran på dessa orter företräde framför den, som inte kan finska. Därför kommer detta språk såsom läroämne i Haparanda att ha med sig ganska stor praktisk nytta.

Jag vill nu hoppas, att kammaren skall ställa sig välvillig till denna proposition, och jag vill uttala min förhoppning, att kammaren ansluter sig till Kungl. Maj:ts förslag även beträffande det fasta språket vid latingymnasiet. Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen, vilken sammanfaller med Kungl. Maj:ts förslag.

Ang. inrättande av ett gymnasium i Haparanda. (Forts.)

Herr förste vice talmannen: Herr talman! För att man skall få den rätta förståelsen för det här ärendet behövs det en bakgrund. Det är ju nämligen inte på det sättet, att denna fråga har framkallats därigenom, att man inte längre kan få plats i de gymnasier, som finnas uppe i övre Norrland, för de lärjungar som söka sig dit. Det är snarare så, att frågan har kommit upp som en aktion från de finsktalande bygderna, för att skaffa dem ett speciellt gymnasium. Det är under sådana omständigheter klart att man måste se efter, huruvida det finnes rekryteringsområde för ett gymnasium här uppe. Det är naturligtvis klokt, att riksdagen förvissar sig om, hur det i det fallet förhåller sig, så att riksdagen vet precis vad den gör.

Så hoppfull i detta avseende som herr Bergqvist var, ha inte de myndigheter varit, som yttrat sig i ärendet. Petitionärerna — alla dessa från de olika socknarna däruppe valda ombuden — ansågo visserligen, att rekryteringsområdet vore synnerligen stort, att det egentligen vore samma område, som rekryterade samrealskolorna i såväl Kiruna, Malmberget, Nederkalix som staden Haparanda. Och detta skulle då representera en befolkning på 90,000 människor. Men när ärendet kom inför kollegiet vid samrealskolan i Haparanda hade man där en annan uppfattning. Man ansåg, att det naturliga lärjungeområdet för ett gymnasium i Haparanda inte komme att omfatta någonting utöver Tornedalen, med en befolkningssiffra på ungefär 30,000 människor. Skolöverstyrelsen i sin tur gick en medelväg. Den tänkte sig, att lärjungeområdet nog kunde utvidgas utöver Tornedalen och jämväl omfatta Kalixdalen, och på det viset fick man ett gymnasieunderlag — om jag så får säga — på en 50,000 människor.

Det ligger annars till på det sättet häruppe, att människorna helst söka sig söderut. De vända ansiktet varken åt norr eller åt öster utan åt söder. Det är således inte alls troligt, att samrealskolorna i Kiruna och i Malmberget i framtiden skicka sina elever till Haparanda, utan de komma säkerligen för framtiden som hitintills att skicka dem till Luleå. Jag menar, att man inte ur dessa siffror och dessa olika uppfattningar kan dra den säkra slutsatsen, att det under alla omständigheter kommer att finnas ett ganska avsevärt rekryteringsområde för det nya gymnasiet i Haparanda. Det är snarare troligt, att det inte blir så, även på den grund att Haparanda samrealskola visar ganska egendomliga kastningar. År 1914 hade denna samrealskola ett elevantal på 93. 1924 var man uppe i 153, men 1929 var man igen nere i 73. Och så nu i fjol var man uppe i 184. Det är således — jag upprepar det — inga säkra slutsatser, som kunna dragas ur siffrorna och ur funderingarna om det eventuella rekryteringsområdet.

Att likväl alla myndigheter, som hörts, tillstyrkt detta gymnasium, att Kungl. Maj:t lagt fram förslag om det och att statsutskottet har gått med på det, beror inte på den absoluta nödvändigheten för elevernas skull av ett nytt gymnasium, utan det beror på de alldeles säregna förhållanden, som finnas där uppe och som statsutskottet liksom de föregående instanserna ansett sig böra taga hänsyn till. Det är nämligen så, att vissa ting, som för alla oss andra söderut liksom ligga framför fötterna, måste man däruppe göra verkliga ansträngningar för att komma i åtnjutande av. Till dem hör också den bokliga bildningen, folkbildningen såväl som den högre bildningen. Men trots det, att staten har varit ganska mån om denna bokliga bildning och offrat mycket pengar såväl på folkbildningen som på mellanskolebildningen, så är det dock så, att befolkningen häruppe har det sämre ställt än de, som bo söderut, ja, till och med sämre än de som bo på den andra sidan gränsen. 300 meter från Haparanda stad ligger ett finskt gymnasium, och då Sverige givetvis har alldeles samma intresse som Finland att göra det bästa möjliga

Ang. inrättande av ett gymnasium i Haparanda. (Forts.)

för sina ungdomar, så tyckte vi inom statsutskottet, att det skulle vara likasom pricken över i-et på statens bildningsarbeten, om man också skapade ett gymnasium.

Men även om det nu är så, att man har denna principiella inställning, så bör man naturligtvis ändå inte försumma att se till, att gymnasiet så långt det är möjligt verkligen bär sig, om jag så får säga. Man bör naturligtvis sörja för, att man ekonomiskt inte offerar mera än vad som är absolut nödvändigt. Detta gäller såväl staten som föräldrarna. Följaktligen bör man se efter, om någonting kan göras just för den sakens skull. Jag tror därför, att det är ett synnerligen lyckligt grepp av Kungl. Maj:t att göra gymnasiet till samgymnasium och att förse det med både reallinje och latinlinje — petitionärernas förslag innebar egentligen endast en latinlinje. Man kan finna ett stöd i någon mån åtminstone för Kungl. Maj:t hos de Tornedalingar, som ha gått söderut. De 10 stycken, som gått till Luleå under den senaste tiden, ha nämligen grupperat sig på det viset, att 7 gått reallinjen och 3 gått latinlinjen.

Skolöverstyrelsen har föreslagit en sak, som jag personligen också tycker innebär ett rätt grepp, nämligen att göra hela gymnasiet treårigt. Det skulle för det första minska kostnaderna. Men för det andra skulle det komma att spela en ganska stor socialekonomisk roll på det sättet, att barnen från de olika realskolorna inte behövde övergå till gymnasium förr än de gått igenom realskolan; föräldrarna skulle således ett år längre kunna ha sina barn hemma eller mera i närheten. Jag tror, att detta skulle ha varit synnerligen lyckligt, och jag tror att det skulle ha dragit lärjungar till gymnasiet. Att det föreligger en önskan här uppe om en så kort lärotid som möjligt, framgår därav, att barnen från dessa realskolor söka sig längre söderut och helst till sådana ställen, där de kunna få just denna kortare utbildningstid. Av samtliga 97 från de ifrågavarande fyra realskolorna under åren 1929—1933 utexaminerade elever, som sökt sig till gymnasium, ha 35 gått till Luleå, men alla de övriga ha gått söderut och somliga långt söderut. Från Malmberget, som räknar 32 dylika elever under denna tid, ha inte mindre än 13 gått till Uppsala, och man har konstaterat, att det skett huvudsakligast för att de skulle komma in i det treåriga gymnasiet vid det enskilda läroverket där. Av Haparandas 23 elever ha 5 stycken också gått till Uppsala, ja, norrbottningar ha sökt sig ned ända till Lund, efter vad man kan förstå huvudsakligen av det skälet, att man kan få en kortare utbildning på ett par år endast vid Lunds privata elementarskola. Att jag i alla fall inte på denna punkt har velat avvika från Kungl. Maj:t, trots att jag har den lilla misstanken, att det skulle vara bra, det är beroende helt enkelt därpå, att Luleå har ett fyraårigt latingymnasium. Man har den uppfattningen på sina håll, att detta fyraåriga latingymnasium är bättre, och jag vill inte, att det 3-åriga skulle ligga Haparanda i fatet, när det nu gäller att söka få så mycket elever dit som möjligt.

På alla dessa punkter finnes det således ingen synlig konflikt inom statsutskottet, även om jag måste säga, att mer än en varit inne på tanken att helt enkelt taga gymnasiet sådant, som skolstyrelsen har föreslagit. Nej, den punkt, där det skär sig, är en helt annan. Det är nämligen den punkten, som handlar om hur det fasta språket skall se ut på latingymnasiet. Skolöverstyrelsen har föreslagit, att man skulle taga engelska. Som skäl till, att engelskan skulle vara i så hög grad passelig där, har skolöverstyrelsen angivit de omständigheter, som stå i samband med förslaget att införa finskan vid ifrågavarande gymnasium. Detta senare är ju visserligen något, som talar för sig. Språket skulle enligt skolöverstyrelsen få ett säkert klientel så att säga, både av ungdomar, som tänkte gå ut i praktisk verksamhet, och av sådana, som

Ang. inrättande av ett gymnasium i Haparanda. (Forts.)

tänkte sig in på ämbetsmannabanan. Om man emellertid för in finskan, som är ett svårt språk, bleve det i så fall för arbetsamt med franska också, varför man skulle behöva ta engelska i stället. Det är inte utan att man har fäst sig rätt mycket vid den synpunkten och jag tror ju, att det ligger en hel del i det, men jag vill inte säga, att jag personligen har fäst mig så alldeles särskilt vid den omständigheten. Det är nämligen så, att mitt alldeles speciella intresse är att inte lägga hinder i vägen för elever att komma till Haparanda. Jag vill i alla avseenden och så långt möjligt sörja för, att det verkligen blir ett gymnasium, som kan draga till sig ungdomar litet varstans ifrån. Och nu veta vi, att sedan vi fingo den nya skolordningen, ha latinarna proportionsvis i hög grad minskat vid våra skolor. År 1932 var antalet latinare 57 % av hela elevantalet vid gymnasierna. 1933, således året därefter, hade antalet sjunkit till 53.3 %, och 1934 hade det ytterligare sjunkit ned till 49.8 %, d. v. s. under dessa två år har procenttalet latinare sjunkit med inte mindre än 7.2 %. Jag måste säga mig, att för den händelse tendensen för framtiden kommer att bli denna — och den uppfattningen fick jag omedelbart, och samma uppfattning hade första kammaren i föl —, så är jag inte säker på, att det blir så mycket latinare i Haparanda. Om man därför vill säkra Haparandagymnasiets existens under dessa synnerligen osäkra förhållanden, så tror jag, att man skall gå med på utskottets förslag, till vilket jag, herr talman, yrkar bifall.

Herr Pauli: Herr talman! Som kammaren torde finna av såväl utskottsutlåtandet som de hittills hållna anförandena, har det inte rätt någon skiljaktighet inom utskottet i själva huvudfrågan, nämligen inrättandet av ett gymnasium i Haparanda. Jag vill ju inte fördölja att — såsom den föregående talaren framhöll — vi på avdelningen ha satt vissa frågetecken i kanten för möjligheten att rekrytera detta gymnasium i denna glest bebodda bygd och med det relativt ringa uppland, som Haparanda har. Och man kunde naturligtvis, om man ville tänka på den norrländska finnbygdens behov, också ifrågasätta huruvida inte ett sådant högre läroverk bättre skulle kunna försvara sin plats t. ex. uppe i trakten av gruvsamhällena Kiruna och Gällivare. Men det är ju alldeles särskilda synpunkter, som gjort sig gällande beträffande denna gränsbefolkning, synpunkter vilka man har böjt sig för och som jag här inte skall gå närmare in på, eftersom inte någon meningsskiljaktighet därom har uppstått.

Den fråga, som vi här i kammaren ha att avgöra, och det val, som vi ha att träffa mellan utskottets och reservanternas förslag, gäller den mycket speciella sak, som berördes nu sist i herr förste vice talmannens anförande. Som kammaren ser, är det endast en röst, som här skiljer mellan utskottsutlåtandets och reservationens anhängare. Det har alltså i själva verket vägt ganska jämnt, och man får ju erkänna, att för dem, som inte ha någon närmare erfarenhet av språkundervisningen inom våra gymnasier, kan det vara ett ganska besvärligt åliggande att här taga ståndpunkt.

Den allmänna synpunkt, som härvid bör anläggas, är följande. Vi ha i hela landets övriga läroverk inrättat det så, att det fasta språket på latinlinjen är franska. Här ifrågasättes nu, att man på ett enda ställe, vid detta gymnasium i vår nordligaste stad, skall göra ett undantag från en organisation, som för övrigt gäller fullkomligt generellt över hela landet. Vad man alltså måste fråga sig är: finnes det tillräckligt vägande skäl för en så pass uppseendeväckande åtgärd som att frångå denna generella organisation just för Haparandas vidkommande och där taga ett annat språk till fast språk på latinlinjen? För min del har jag inte kunnat bli övertygad om att det finnes tillräckligt bärande skäl för detta.

Ang. inrättande av ett gymnasium i Haparanda. (Forts.)

På utskottsavdelningen har man haft att taga ställning till denna fråga dels med anledning av skolöverstyrelsens förslag och dels med anledning av herr Hages motion, men dessa två förslag ha rätt olika utgångspunkter. Skolöverstyrelsen föreslår nämligen, att man dels skall göra latingymnasiet treårigt och dels göra engelskan till fast språk. Herr Hage utgår däremot från att man skall göra latingymnasiet fyraårigt, men vill ändå ha engelskan som fast språk. Nu anför överstyrelsen såsom ett av huvudskälen för att man skulle taga engelskan i stället för franskan just den korta tid, tre år, som den föreslår för gymnasiet; på grund av denna korta tid borde man, tycker överstyrelsen, giva eleverna ett lättare språk. Herr Hage har däremot föreslagit, att man skall ha fyra år på latingymnasiet. Detta skolöverstyrelsens skäl för engelskan har alltså i herr Hages motion bortfallit.

Så finnes det ett annat skäl, nämligen hänsynen till finskan. Det är meningen, att finska skall kunna läsas såsom tillvalsspråk. Nu säger man: Finskan är ett svårt språk, som man behöver ha god tid på sig för att lära, därför böra eleverna i gengäld få ett mindre svårt språk till fast språk och alltså inte franska utan engelska. Jag skall i förbigående be att få fästa kammarens uppmärksamhet på att det ligger en god portion vanetänkande i denna uppfattning, att franskan på detta stadium skulle vara så ofantligt mycket svårare än engelskan. Vi skola tänka på vilka det här gäller. Det gäller latinare, som alltså allredan ha läst det språk, som är franskans modersspråk. De ha i stor utsträckning till skänks franskans glosförråd, och för var och en, som har någon erfarenhet såsom lärare på detta område, är det ett känt faktum, att det är ofantligt mycket lättare att lära en latinklass franska än att lära en realistklass detta språk. Detta tal om att franskan är mycket svårare än engelskan bör alltså tagas med en ordentlig nypa salt. Det finnes ingalunda en sådan skillnad i svårighetsgrad, som man allmänt föreställer sig, i varje fall när det som här gäller latinare.

Men jag återgår nu till frågan om finskan. Det säges, att man genom den nämnda ändringen bör bereda bättre plats för studiet av finskan. »*Icke minst för de elever, som ha finskan till modersmål, torde en dylik anordning vara av värde*», säger överstyrelsen. Jag har verkligen ställt mig litet frågande, när jag läst denna passus i överstyrelsens yttrande. Om vi tänka oss in i denna sak — den blivande finskundervisningen där uppe —, så tror jag, att var och en måste få klart för sig, att de elever, som man skall kunna erbjuda denna gymnasieundervisning i finska, äro sådana, som ha finskan till sitt modersmål, men knappast några andra. Det kan väl inte gärna komma ifråga, att man skulle anordna undervisning inom samma klass för sådana, som från barnsben ha talat finska och som praktiskt taget behärska talspråket, och för sådana, som i förväg äro fullkomligt främmande för detta språk. Hur skulle den undervisningen se ut, mina herrar, med elever, där den ene från början är så långt före den andre i fråga om praktisk språkkunskap? Jag kan inte tänka mig, att man har ifrågasatt att samtidigt undervisa sådana grupper. Man blir praktiskt taget tvungen att anordna denna undervisning blott för sådana, som från början ha kännedom om finskan, men då bortfaller också i och med detta hela talet om finskans stora svårigheter. De, som från början ha finskan till modersmål, komma att — precis som enligt det beslut riksdagen tidigare i år har fattat beträffande fortsättningsskolan — på denna grundläggande muntliga kunskap bygga en färdighet i skriftlig och om jag så får säga litterär behandling av språket, men detta erbjuder inte någon så stor svårighet. Alltså, för dem, som verkligen komma att läsa finska, innebär inte detta studium så stora vanskligheter, som man föreställer sig.

Jag tror mig nu ha punkt för punkt bemött de skäl, som anförts för att man

Ang. inrättande av ett gymnasium i Haparanda. (Forts.)

skulle skapa denna ganska sensationella undantagsställning för Haparanda. Det treåriga gymnasiet, som överstyrelsen har åberopat, finnes inte längre i utskottsförslaget. Den stora svårighet, som finskan skulle erbjuda, finnes inte, såvida man förnuftigtvis utgår från att det är sådana, som ha finskan till modersmål, som skulle få denna undervisning. Och slutligen, den mycket större svårigheten att läsa franska finnes inte heller, när det gäller latinare. För dem är det vida lättare än för realister att lära detta språk.

Jag tror alltså, att vi skola akta oss för att här tillmötesgå den önskan, som torde finnas på sina håll, att genom att göra ett undantag för Haparanda slå en bräsch i hela den organisation, som man förut beslutat för hela landet. Man kanske kommer att säga, att detta är en orättmätig anklagelse. Ja, om sådana avsikter icke finnas, då är det så mycket bättre. Men nog har man kunnat få fog för en sådan uppfattning genom vissa yttranden, som fällts i denna fråga inom statsutskottet.

Jag menar därför, att kammaren skulle ur alla synpunkter handla klokt, om kammaren håller sig till Kungl. Maj:ts förslag, och jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Wohlin: Herr talman! Jag har naturligtvis icke begärt ordet i denna fråga för att upptaga någon disputation med de speciella experterna i en särskild undervisningsfråga som den föreliggande. Under mitt arbete med undersökning av sysselsättningsmöjligheterna inom vårt lands näringsliv under de senare åren har jag emellertid fått ett livligt intryck av nödvändigheten att utveckla övre Norrlands av kända anledningar tid efter annan sinande utkomstmöjligheter för befolkningen där uppe. Det är för alla bekant, att övre Norrland har varit skådeplatsen för ekonomiska katastrofer, som bragt befolkningen i stora delar av dessa våra nordligaste utposter i bekymmersamma förhållanden, och att det är nödvändigt att allt göres, som kan göras, för att tillgodose denna landsdels behov av nya näringsmöjligheter.

Att jag gör dessa reflexioner i en fråga som den förevarande har sin naturliga förklaring i vad jag nu strax vill anföra. Mot anordningen av ett gymnasium i Haparanda synas mig inga befogade invändningar kunna göras, och mot den möjlighet till studium av finska språket, som där skulle beredas, synes mig inte heller vara annat än gott att säga. För tjänstemännen uppe i dessa bygder — exempelvis dem, med vilka jag själv har ständig beröring — är det av utomordentligt stor betydelse att vara förtrogen med det finska språket, detta med tanke på den rörlighet, som råder vid den svensk-finska gränsen, och de många uppgifter, som de ha att lösa i sin tjänsteutövning, därvid kunskapen i det finska språket är en ovärderlig tillgång. Det förefaller mig alltså, som om denna anordning med finska språket, varom det ansvariga ämbetsverket och departementschefen äro ense, är lyckligt funnen.

Däremot kan jag för min del under inga omständigheter biträda den av den siste ärade talaren senast försvarade reservationen, som innebär, att pojarna och flickorna där uppe, från övre Tornedalen och närliggande bygder, i den mån de bli elever på latingymnasiet, skulle ha det franska språket såsom det fasta språket. Det förefaller mig alldeles uppenbart, när man ser de norrländska förhållandena i stort, att vad som behöves där uppe av språkkunskaper — utöver de speciella insikterna i finska språket, om vilket jag talat — är kunskap i det språk, som överhuvud taget har någon betydelse vid sökande av utkomstmöjligheter på skilda områden, i handel, i industri, i sjöfart, överhuvud taget i allt vad som lever och rör sig uppe i Norrlands kuststäder, på dess lastageplatser, inom dess industrier och på dess övriga näringsområden. Det förefaller mig vara en skolbyråkrati över alla gränser att vara motståndare

Ang. inrättande av ett gymnasium i Haparanda. (Forts.)

mot en sådan obetydlig och principiellt alldeles ofarlig avvikelse från vad i övrigt är fastslaget i avseende å det franska språkets ställning, att man på denna speciella punkt, där det finska språket kommer in såsom ett nytt moment — som det ju eljest icke gör i vårt skolväsen — gör denna lilla ändring i riktning mot vad som är praktiskt lämpligt och ändamålsenligt för befolkningen och ungdomen där uppe. Kan detta vara någon sensationell undantagsställning, som den siste ärade talaren uttryckte sig, så får jag säga, att sensationen ligger snarare i att man från så doktrinärt skolhåll fasthåller vid en princip ända ut i det enligt min uppfattning nästan absurda. Inte finns det den ringaste risk för det franska språkets ställning i övrigt inom latingymnasiet, om man gör en avvikelse på den nu föreliggande punkten.

Jag ber alltså, herr talman, att för min personliga del få understryka önskvärdheten av att dessa ungdomar från övre Norrland, även i den mån de söka sig in på latingymnasiet — och det är dock enligt den statistik, som herr förste vice talmannen anförde, åtminstone omkring hälften av hela landets gymnasister, som alltjämt går denna väg — måtte få tillfälle att vid sidan av finska språket lära sig engelska språket såsom varande det språk, som för deras praktiska utkomstmöjligheter och för deras framtida försörjningsmöjligheter utan tvekan är det angelägnaste världsspråket.

Herr Reuterskiöld: Herr talman! Den siste ärade talarens plaidoyer för engelskan synes mig vara en plaidoyer för engelskan vid gymnasiet såsom fast språk överhuvud taget, men inte för engelskan såsom sådant i Haparanda.

Jag har två skäl, herr talman, som göra, att jag utan någon tvekan ansluter mig till Kungl. Maj:ts proposition och alltså tillstyrker bifall till reservanternas förslag. Det ena är, att denna fråga om det ena eller det andra språket är en fråga, som det ligger utanför riksdagens möjlighet att närmare bedöma. Det är en administrativ fråga. Kungl. Maj:t har intagit sin ståndpunkt därtill i överensstämmelse med de principer, som eljest gälla, och då finns det ingen anledning för riksdagen att rätta till någonting, som inte behöver rättas. Skall det rättas till, ifall det är felaktigt, skall det ske på annat sätt och i ett annat sammanhang men inte på en punkt och i en detalj, när det gäller upprättande av ett gymnasium på en ort, där det inte förut funnits något.

Det andra skälet, som för mig är avgörande, kom jag till, under det att herr förste vice talmannen talade. Herr förste vice talmannen yttrade nämligen, att det gällde att få denna befolkning, som så att säga skall vara rekryteringsområde för det nya gymnasiet, att inte vända ögonen söderut alltför mycket, utan om möjligt sända barnen till Haparanda. Men, mina herrar, hur går det, då som man vet händer, att familjer flytta? Familjer uppe i Haparanda med barn i skolåldern flytta kanske någon annanstans. Skola dessa barn, om de gå latinlinjen, vara stängda, när de komma till ett vilket annat gymnasium som helst, eftersom där franskan redan är grundspråk på latinlinjen? Detta lär väl vara en omständighet, som utsluter just den tillströmning till Haparandaläroverkets latinlinje, som herr förste vice talmannen ville säkerställa.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Det är synnerligen upplyftande att höra, hur eniga samtliga talare äro rörande behovet och nyttan av detta gymnasium i Haparanda. Ett av de starkaste skälen underströks av herr Wohlin, när han påpekade hur stor betydelse det har, att ämbets- och tjänstemän av lägre och högre grad där uppe i dessa trakter få utbildning i finska språket. Och det torde väl också vara en av huvudanledningarna till att man på de

Ang. invrättande av ett gymnasium i Haparanda. (Forts.)
 flesta håll ställer sig så tillmötesgående i fråga om upprättandet av detta gymnasium.

Man kan emellertid inte fränse, att det för detta lilla gymnasium är av synnerligen stor betydelse att få rekryteringsområdet så stort som möjligt. Det kan inte precis vara i överensstämmelse med det allmännas synpunkter att göra anordningarna där uppe sådana, att latinlinjen, som striden nu står om, blir alldeles oproportionerligt svag och liten. Det är den synpunkten, skolöverstyrelsen haft för ögonen, när den framlade sitt förslag.

Egentligen kunna inga sakliga invändningar göras mot skolöverstyrelsens förslag. De invändningar, departementschefen har gjort, äro — om man vill använda samma starka ord som herr Wohlin använde — snarast inte av skolorganisatorisk utan av skolbyråkratisk art. Skolöverstyrelsen har på ett övertygande sätt uppvisat, att vad som här behövdes för att få ett något så när tillfredsställande gymnasium till stånd är ett treårigt latingymnasium med engelska som det obligatoriska, fasta språket. Och varför ett treårigt gymnasium? Jo, därför att latingymnasiet i Haparanda måste bygga inte bara på Haparanda realskola, utan i minst lika hög grad på Nederkalix realskola, som är den andra realskolan där uppe och som ligger närmast till. Det torde väl ändå vara tämligen tydligt, att om några pojkar från den realskolan önska läsa latin, blir det ett hinder för dem, att de måste resa hemifrån ett år tidigare, än om de valt reallinjen. Det är således ett synnerligen starkt skäl, som skolöverstyrelsen har framlagt där. Detta skäl brydde sig inte Kungl. Maj:t om, när propositionen framlades, och jag skulle tro, att det beror på alldeles samma orsaker som oppositionen emot engelska som det fasta språket. Det finnes inte något annat fyraårigt latingymnasium i Norrland, och varför skulle man då av praktiska skäl taga ett treårigt i Haparanda! Nej, naturligtvis, de praktiska skälen få inte spela någon avgörande roll. Det är andra skäl, som skola vara de förnämsta.

Jag stod i början i statsutskottet helt och hållet på skolöverstyrelsens ståndpunkt. När emellertid herr Hage, som är där uppifrån, lade fram sin motion, hade han släppt en del av skolöverstyrelsens ståndpunkt. Han höll endast på den andra praktiska och förnuftiga delen av skolöverstyrelsens ståndpunkt, nämligen att ha det engelska språket som ett fast ämne vid latingymnasiet. Jag är tämligen säker på att en folkomröstning bland föräldrarna där uppe skulle ge så gott som enhälligt utslag för engelskan som fast språk. Det torde inte råda något tvivel om den saken. Motionen är ett uttryck för den ståndpunkten. Därför finner jag det vara helt naturligt, om riksdagen tillgodoser befolkningens önskan i detta fall i stället för de skolorganisatoriska synpunkter, som här få spela en så förfärligt stor roll.

Den pedagogiska sidan av saken skall jag inte gå närmare in på. — Det tror jag kammaren håller mig räkning för. Men när herr Pauli försäkrar, att det bara är vanföreställningar, att franskan skulle vara så mycket svårare än engelskan, tror jag inte, att hans åsikter i det fallet egentligen betyda någonting, utan det som betyder någonting är pojkarnas synpunkter i fråga om valet av franska eller engelska, och de äro ganska väl kända. Jag tror, att herr Pauli måste erkänna, att han själv har reda på åt vilket håll de gå. Gäller det att i större utsträckning få elever till latingymnasiet i Haparanda, är det tämligen säkert, att engelska bör vara det andra fasta språket.

Vad slutligen herr Reuterskiölds anförande beträffar med den däri främjda synpunkten, som vi haft före vid ett annat tillfälle, när det gällde det fasta språket i gymnasierna, nämligen att riksdagen inte bör gå in på Kungl. Maj:ts administrativa lagstiftningsområde, vill jag bara säga, att jag hoppas, att första kammaren skall taga samma hänsyn till det skälet nu som vid före-

Ang. inrättande av ett gymnasium i Haparanda. (Forts.)

gående tillfälle. Att Kungl. Maj:t tar ståndpunkt i en fråga, där Kungl. Maj:t har rätt att taga ståndpunkt, och säger: »Så ämnar jag göra», det kan väl ändå inte hindra riksdagen att säga: »Ja, men riksdagen tycker, att det inte är så förfärligt klokt av Kungl. Maj:t att taga den ståndpunkten, och därför tycker riksdagen, att Kungl. Maj:t skall betänka den här saken ett slag till och se efter, om inte riksdagens ståndpunkt i detta fall kan ha skäl för sig.» Jag kan inte tänka mig, att detta skulle vara någon sorts majestätsbrott i ett demokratiskt samhälle.

Herr talman! Då således alla praktiska och pedagogiska synpunkter tala för statsutskottets ståndpunkt i denna fråga och det endast är vissa teoretiska och organisatoriska synpunkter, som skjutas fram från den andra sidan, hoppas jag, att kammaren följer utskottet i denna fråga. Jag ber att få yrka bifall till utskottets framställning.

Herr statsrådet **Undén**: Herr talman! Då statsutskottet har förordat en lösning av den föreliggande frågan i huvudsakligen den riktning, Kungl. Maj:t har föreslagit i propositionen, har jag inte anledning att här taga upp några andra punkter än just den lilla detaljfråga, för vilken statsutskottet så livligt har intresserat sig och som har kluvit utskottet i två nästan jämnstarka hälfter.

Det är ju i och för sig ett mycket glädjande bevis på statsutskottets pedagogiska eller språkpolitiska intresse, att utskottet vill riva upp den gamla strid, som har utkämpats så häftigt vid föregående tillfällen i riksdagen, angående språkundervisningen på gymnasiet. Då regeringen har förordat, att gymnasiet i Haparanda skulle få samma organisation i fråga om språkundervisningen som de andra gymnasierna i landet redan ha, så var detta väl, må man säga, en fullt naturlig ståndpunkt och ingalunda utslag av någon häpnadsväckande skolbyråkrati. Det medför i själva verket stora praktiska olägenheter att organisera ett visst gymnasium på annat sätt än övriga gymnasier i landet i fråga om det fasta språket, icke minst med hänsyn till det inte sällsynta fallet, att elever flytta över från en stad till en annan, att familjer flytta från en ort till en annan i landet och att deras barn då nödgas inträda i en annan skola. Om språkundervisningen där då är lagd annorlunda, medför det ju alldeles onödiga svårigheter. Och det förhåller sig inte så, att dessa Haparandaynglingar och flickor skulle vara utestängda från att läsa engelska. Det är bara fråga om språkundervisningen i det differentierade gymnasiet, huruvida det skall vara skrivning i engelska eller i franska i studentexamen och vilket av dessa språk som skall vara obligatoriskt de sista skolåren. Det barn, som genomgår ett gymnasium, organiserat på det sätt, propositionen föreslår, får ju en ganska gedigen undervisning i engelska under hela sin skoltid. Om man däremot gör det engelska språket till huvudspråk, få de barn, som ha undervisats i franska i de lägre klasserna, en betydligt svagare utbildning i detta språk, eftersom språkundervisningen i franska börjar senare på lågstadiet än undervisningen i engelska.

Det förefaller sålunda, som om Kungl. Maj:ts förslag vore det mest naturliga utifrån den gällande skolordningens utgångspunkt. Det är också påfallande, att när det här från olika håll har förordats en avvikelse från den vanliga organisationen, så har man framträtt med den ena motiveringen efter den andra. Man kommer med en rad sinsemellan alldeles olikartade motiveringar för denna avvikelse.

Vad först beträffar motionären, herr Hage i andra kammaren, har han gått på en linje, som sedan herr Wohlin tagit upp i diskussionen här, nämligen den rent principiella, att det är nyttigare att läsa ett världsspråk som engelska, att

Ang. inrättande av ett gymnasium i Haparanda. (Forts.)

det alltså vore fördelaktigare för eleverna själva, när de komma ut i livet, att ha en solidare utbildning i engelska än i franska. Denna ståndpunkt har ingalunda varit skolöverstyrelsens och inte heller statsutskottets. Det är alltså här fråga om en principiell ståndpunkt, som gäller hela gymnasialorganisationen. Det kan omöjligen sägas vara av någon särskild vikt, att detta förmenta privilegium skall beredas just Haparandaeleverna, nämligen privilegiet att vara bättre rustade i engelska än andra elever i landet. Jag torde alltså kunna få utgå från att den motivering, som herr Wohlin frambar här med sådan styrka, har varit alldeles främmande såväl för skolöverstyrelsen som — i varje fall officiellt — för statsutskottets majoritet.

Skolöverstyrelsen har närmast haft till motivering för sitt förslag, att det skulle bli för betungande för eleverna att ha franska som fast språk. Denna ömhet om elevernas arbetsbörda har alltså varit det väsentliga för skolöverstyrelsen. Det var med hänsyn därtill som överstyrelsen särskilt underströk, att enligt dess förslag skulle det vara ett treårigt gymnasium och att det där skulle bli något pressande med franska som huvudspråk i stället för engelska. Vad den synpunkten beträffar, är det väl otvivelaktigt så, att i och med förslaget om ett fyraårigt gymnasium har den invändningen väsentligen förfallit. Jag för min del har alldeles samma uppfattning som här har utvecklats av herr Pauli — och han torde vara kompetent att yttra sig i frågan, eftersom han är lärare såväl i engelska som franska — nämligen att denna ömhet är något missriktad, så mycket hellre som undervisningen i finska — däri instämmer jag också med honom — såvitt jag förstår väsentligen kommer att gälla dem, som redan ha finska till sitt modersmål.

Sedan har herr förste vice talmannen under debatten framfört en tredje, alldeles ny synpunkt på frågan, nämligen att det gäller att hejda flykten från latingymnasiet, vilken skulle spåras i statistikens siffror. Man skulle alltså nu stoppa denna flykt, vad Haparandagymnasiet beträffar, och där göra en vändning för att skaffa detta gymnasium en säkrare ekonomisk grundval. Såvitt jag kan se, är den synpunkten alldeles ny, och den har inte heller kommit till uttryck i statsutskottets utlåtande. Jag tror inte, att man i detta speciella fall skall handla i något slags oroststämning inför dessa statistiska siffror rörande flykten från latingymnasium. Vi ha sannerligen inte så omfattande statistik, att vi kunna bedöma vad den nya skolordningen, som verkat under så kort tid, kommer att ha för inflytande. Vi veta för övrigt bra litet, huruvida det är franska språket eller andra faktorer, som påverkat denna nedgång. Jag tycker, att det är ett alldeles för vidlyftigt argument, om jag så får uttrycka mig, för att motivera en speciell ordning för Haparanda gymnasium.

Jag nämnde tre olika motiveringar, men jag glömde då herr Oscar Olssons. Han sammanfattade de tidigare framförda och kom dessutom med ett fjärde motiv, nämligen att pojkar och deras föräldrar där uppe hellre vilja ha engelska, vilket skulle visa sig, om man anställde folkomröstning. Detta är också att föra debatten tillbaka till den gamla principfrågan. Jag vet inte, varför vi skulle bereda föräldrarna och barnen uppe i Haparandatrakterna den extra förmånen att få rösta om eller välja, hur gymnasiets skolorganisation skall bli. Jag tror inte, att kammaren kan vilja följa herr Oscar Olsson i hans alldeles speciella motivering för den ändrade organisationen på gymnasiet.

Herr Oscar Olsson använde det uttrycket, att det väl inte kunde vara något majestätsbrott från kammarens sida att säga, att det inte var klokt att taga det franska språket som fast språk och att Kungl. Maj:t borde tänka sig för en gång till. Men jag ber att få påpeka för herr Oscar Olsson, att statsutskottet har ingalunda nöjt sig med att säga i motiveringen till sitt utlåtande, att denna fråga är tvivelaktig och att Kungl. Maj:t bör överväga den en gång till,

Ang. inrättande av ett gymnasium i Haparanda. (Forts.)

utan utskottet har satt som villkor för hela gymnasiet, att det engelska språket blir fast språk i Haparandagymnasiet, och utskottet har i klämman förordat bifall till herr Hages motion.

Det är alltså på det sättet frågan ligger till. Jag ber kammaren överväga det läge, som sålunda föreligger.

Herr Bergman: Herr talman! Om jag för min del ansluter mig till utskottets förslag, så sker det ingalunda på grund av någon önskan att komma ecklesiastikministern till livs för de åtgärder, han i den på hans föredragning utfärdade skolstadgan har vidtagit till franskans förstärkning på latingymnasiet, för vilka åtgärder jag hyser den största sympati — något som jag också flera gånger uttalat. Men jag anser icke, att det är så absolut nödvändigt att ha en fullständigt likformig anordning i alla undervisningsdetaljer på varje ort i ett så stort och vidsträckt land som vårt. Det förekommer också i många andra länder olikartade anordningar beträffande språken, i all synnerhet med hänsyn till olika gränsorters förhållanden. När det nu här kan åberopas, att särskilda förhållanden föreligga i Haparanda med avseende å det på denna ort befintliga behovet av undervisning även i finska språket, så kan det väl anses önskvärt att få någon lättnad på någon annan punkt. Jag tycker, att detta är ett starkt skäl, i synnerhet som det ju även visat sig vid ett annat gymnasium i övre Norrland, genom minskad frekvens på latinlinjen, där franskan är obligatorisk, att man där hellre önskar undervisning i engelska som fast språk och anser sig ha mera nytta av sådan. Jag kan därför icke finna annat än att utskottet i detta speciella fall har fog för sin ståndpunkt.

Frågan är knappast så synnerligen betydelsefull, men den saknar i alla fall icke all vikt, och ett bifall till utskottsförslaget innebär ju i det stora hela intet sönderbrytande av den ordning, som annars är införd. När nu utskottet därjämte har tillmötesgått Kungl. Maj:t så till vida, att det i alla fall föreslår ett fyraårigt latingymnasium, vilket ju är det pedagogiskt fördelaktigaste, är detta ett ytterligare skäl att icke motsätta sig utskottets förslag i den andra punkten, låt vara att man där avvikit från Kungl. Maj:t.

Det gjordes för en stund sedan gällande, att det huvudsakligen eller nästan uteslutande — tyckte jag någon sade — var de finsktalande, som skulle begagna sig av möjligheten att erhålla undervisning i finska, men så torde väl dock knappast vara förhållandet. Det kan väl också finnas några av de svensktalande, vilka t. ex. skola utbilda sig till tjänstemän i dessa tvåspråkiga trakter, som ha ett visst behov av att lära sig finska. För dem blir detta språk naturligtvis mera betungande. Detta bör man kanske även taga hänsyn till vid språkfrågans bedömande.

Jag ber också att få framhålla, att det icke nu är första gången man tar hänsyn till de säregna förhållandena däruppe i denna gränstrakt. När skolfrågan låg före år 1927, togos i avseende å realskolans struktur vissa hänsyn till förhållandena just i Haparanda, vilket kanske de, som voro med då, erinra sig. Jag behöver ju icke gå in närmare på dessa detaljer. Och även i år föreligger i annat sammanhang en säraktion i avseende på språkundervisningen i de nordliga gränsorterna. Det finns således prejudikat i detta avseende, och jag kan ej finna, att man gör någon orätt genom att taga hänsyn till de önskingar som kunna förefinnas på orten.

Jag ber att få ansluta mig till utskottets förslag.

Herr Pauli: Herr talman! Det är med en viss bävan jag åter tar ordet i denna debatt, ty det har tydligen sina risker att förfäktat sådana synpunkter

Ang. inrättande av ett gymnasium i Haparanda. (Forts.)

som jag vågat göra. Då utsätter man sig för att av herr Wohlin betecknas såsom doktrinär och byråkratisk och en hel del andra saker, som ju inte kunna kännas angenäma. Jag tror, att jag kan försäkra herr Wohlin, att jag inte är ett dugg mera doktrinär och byråkratisk på den här punkten än han själv. Saken är helt enkelt den, att herr Wohlin och jag ha litet olika doktriner i det här fallet. Herr Wohlin har den doktrinen, att det för de praktiska utkomstmöjligheterna för ungdomen från Haparanda med omgivning är viktigt med engelska såsom fast språk, medan han tycks anse, att för de praktiska utkomstmöjligheterna för ungdomen i det övriga Sverige en sådan anordning inte är så viktig. Om herr Wohlin inte menade detta, då förstår jag icke, varför han förfäktar den ståndpunkt han intagit. Herr Wohlin talade om övre Norrlands och de norrländska kuststädernas ungdom. Höra icke Luleåpojckarna och Luleåflickorna till övre Norrlands ungdom? Och har Norrland inte fler kuststäder än Haparanda? Varför föreslår då icke herr Wohlin denna ändring även för andra städer? Jag har mycket svårt att förstå detta resonemang. Herr Reuterskiöld har redan med full rätt påpekat, att den plaidoyer, som herr Wohlin med sin kända vältalighet gjorde för engelskan, måste, om den skall ha någon mening, tillämpas på landet i dess helhet eller i varje fall på ofantligt mycket större områden än bara Haparanda. Tillämpas den blott på Haparanda, blir den med förlov sagt meningslös. Då få pojckarna och flickorna i andra städer i Sverige all anledning att tänka på Frödings ord och att säga sig, med någon travestering, att »vad som är sanning uppe i Haparanda är bara dåligt skämt i Göteborg» — för att ta ett exempel. Man kan ju tycka, att Göteborg ligger så nära England, att där kan man göra än mera anspråk på att få ha engelska som fast språk på latinlinjen.

Herr statsrådet har nyss påpekat den lilla egendomlighet, herr Oscar Olsson gör sig skyldig till, då han framkastar den romantiska tanken att anordna en folkomröstning i Haparanda med omgivning om denna sak. Det blir ett rätt underbart perspektiv, om vi tänka oss skolfrågornas lösning i sådana här detaljer skötta genom folkomröstningar i Tomelilla och Vimmerby och andra liknande platser i vårt långa land. Då skulle man nog få det ganska brokigt. Jag vill inte vara så hård mot herr Oscar Olsson, som han var mot mig, och säga att hans åsikter ingenting betyda. Jag tycker, att den åsikt, som han utvecklade, är ganska betydelsefull och karakteristisk, ehuru kanske icke på det sätt, som han menade. Men när herr Oscar Olsson förklarade, att jag ingenting har att säga till om, när det gäller svårighetsjämförelser mellan engelskan och franskan, och att det endast är eleverna, som ha att yttra sig härom, så ber jag få fråga honom, om han också anser sig själv fullkomligt jävig att yttra sig i frågor om modersmålsundervisningen. Jag har åtminstone aldrig märkt på hans uppträdande, att han besväras av några mindervärdighetskomplex på den punkten. När han med den djärvhet, som är honom egen, förklarar alla praktiska synpunkter tala för utskottets förslag, har det också invänts, att det icke precis kan anses praktiskt, att om Haparandapojkar och Haparandaflickor komma flyttande till Luleå eller omvänt från Luleå till Haparanda, de skulle stöta på en helt annan skolorganisation än de äro vana vid, och att det säkert på det sättet skulle bli ganska mycket besvärligheter. Jag undrar, om herr Oscar Olsson anställde en folkomröstning bland sådana flyttande skolbarns föräldrar, vad de skulle säga om exempelvis de kostnader för privatläsning, som de helt säkert bleve underkastade av denna anledning.

Det låter ju mycket bra, som herr Bergman säger, att man inte skall ha en strängt likformig anordning i hela landet. Men då bör man ju taga steget fullt ut och icke nöja sig med denna lilla avvikelse just för Haparanda. Jag med-

Ang. inrättande av ett gymnasium i Haparanda. (Forts.)

ger gärna, att en gränsort kan göra anspråk på att behandlas med särskild hänsyn. Men, mina herrar, vi behandla Haparanda med alldeles särskild hänsyn genom att överhuvud taget ge staden detta gymnasium, ty den får detta gymnasium under förutsättningar, under vilka andra städer här i Sverige sannoligen inte skulle få något gymnasium. Att vi skulle sträcka denna hänsyn även till sådana områden, där det icke kan åberopas sakligt vägande skäl, det tycker jag är anspråk, som gå över all rimlighet. Jag skall icke trötta med någon utförligare detaljdiskussion, men nog ställde herr Bergman saken alldeles på huvudet, när han sade, att detta, att man tager det fyraåriga latin-gymnasiet, vore ytterligare ett skäl att bifalla utskottets förslag. Det är alldeles tvärtom, herr Bergman: genom att man tager det fyraåriga latingymnasiet slår man undan ett av benen på utskottets motivering, ty svårigheterna bli mindre för gymnasisterna, och alltså böra de då lättare kunna bemästra franska språket, som jag icke tror, att herr Bergman för sin del anser så fruktansvärt svårt.

Slutligen, för att återkomma ett ögonblick till detta tal om finskan, så säger herr Bergman, att det icke bara är de som ha finskan till modersmål utan även de, som äro svenskfödda, som komma att läsa finska. Ja, jag har icke sett någon närmare redogörelse, varken från överstyrelsen eller någon annan, om hur det skall bli, men jag vädjar till herr Bergman som erfaren lärare att tänka efter, hur undervisningen skulle ställa sig i en avdelning, där man hade både elever, som från början läst finska, och sådana, som aldrig hört ett ord på det språket. Hur skall den undervisningen gå till? Om vi tänka på dem, som ha finskan till modersmål, så vågar jag alltjämt påstå, att den extra undervisning i finska, som de skulle få vid detta gymnasium, icke är för dem svårare utan tvärtom lättare än undervisningen i ett främmande levande språk.

Det finns med andra ord icke något vägande sakskäl, som framförts för den av utskottet föreslagna anordningen, och jag anser mig efter att ha åhört diskussionsinläggen med ännu bättre samvete än förut kunna yrka bifall till reservationen.

Herr förste vice talmannen: Ja, herr talman, samvetet tänker jag inte införa här i debatten. Jag tror för resten inte, att vi egentligen komma mycket längre än vi kommit nu. Jag tänker, att vi kunna jämförelsevis lätt begränsa oss. Jag skall därför bara taga ut ett par saker, där jag vill vittna, om jag så får säga. Herr Pauli talade i sitt första anförande om att franskan inte var så förskräckligt svår. Det var ju latinare, alltså elever som sysselsatte sig med franskans s. k. moder, som skulle läsa detta språk. Ja, det är naturligtvis med detta som med så mycket annat, att människor ha olika inställningar. När det gäller en man som herr Pauli, som uppenbarligen har alldeles speciell längtan efter det franska tungomålet, som har varit docent i franska och dessutom för närvarande är lärare i franska, skulle det vara högst märkvärdigt, om han inte hade en helt annan uppfattning om frågan än andra människor, som inte ha gått den livsbana, som han har följt. Jag för min del började med latin i fjärde klassen och fortsatte sedan successivt med franska och engelska. Jag tycker därför, att jag i det här fallet skulle vara litet omdömesgill. Och jag måste säga, att franskan, trots att jag var latinare, var mycket svårare både för mig och mina kamrater än engelskan. Det är bara ett vittnesbörd, det här. Men herr Paulis utsaga är heller inte annat än ett vittnesbörd.

Vad sedan statsrådet Undéns förklaring om den praktiska olägenheten angår, skall jag be att få erinra honom om att det är skolöverstyrelsen, således landets högsta skolmyndighet, som har föreslagit denna anordning, och man

Ang. inrättande av ett gymnasium i Haparanda. (Forts.)
 får väl förutsätta, att landets högsta skolmyndighet vet någonting i de saker, den sysselsätter sig med. De praktiska svårigheterna måste väl därför också för den styrelsen vara mera bekanta än för oss andra, och eftersom den övervägt dessa saker och funnit den utgång, som den föreslagit, praktiskt möjlig, har jag ingen som helst betänksamhet mot den. För resten föreföll det mig, som om de olika motiveringarna skulle ha stött statsrådet Undén. Det är väl inte nödvändigt, att tio personer skola ha samma motivering i en sådan här sak. Ja, det är väl förtjusande, att det kan finnas en sådan rörlighet i hjärnorna, att olika talare ha olika motiveringar. Det tycker jag i varje fall inte är något att klaga över. För övrigt äro ensartade motiveringar i och för sig inte det väsentliga. Huvudsaken är att man kommer till ett klokt beslut. Och det tror jag att kammaren gör, om den röstar för utskottets förslag.

Herr statsrådet Undén: Herr talman! Endast ett par ord. Det är ju alldeles riktigt, som förste vice talmannen sade, att motiveringen icke varit det väsentliga, utan att konklusionen varit avgörande, och, förefaller det mig, själva utgångspunkten. Motiveringen har kommit till i efterhand. Jag vill endast göra den randanmärkningen, att skolöverstyrelsen, vars omdöme jag fäster den största vikt vid, icke har pekat på alla dessa svårigheter, som anföras här i kammaren. Den har endast anført en enda invändning mot att Haparandagymnasiet får samma organisation som de andra gymnasierna. Den har sagt, att finskan torde kräva ett något större timental än det andra moderna språk, som den skulle ersätta, samt att det därför borde åstadkommas en välbehöfvlig lättnad, och med den motiveringen har den förordat engelskan. Då man alltså har skolöverstyrelsens enda synpunkt på saken, är man här också i stånd att lättare skaffa sig ett omdöme om huruvida denna synpunkt är bärkraftig. Och då det nu kan sägas, att finskan kommer att läsas, i varje fall väsentligen, av dem som ha finskan till modersmål och, som skolöverstyrelsen själv säger, det är särskilt för dessa elever, som anordningen med finska skulle vara till nytta, kan man ju litet var, tror jag, säga sig, att finskan ej kommer att kräva någon särskild kompensation. De som frivilligt välja finskan komma väl väsentligen att vara de som tala finska i sina hem, och för dem är icke finskan ett så svårt språk, som det ter sig för oss andra. Då behöves ej någon kompensation. Den synpunkt, överstyrelsen lagt på saken, är alltså icke avgörande, så mycket mindre som man här föreslår ett fyraårigt gymnasium och icke ett treårigt, som skolöverstyrelsen tänkt sig.

Herr Lindhagen: Jag hade tänkt och sagt till kamrater, att jag förmodligen måste rösta med utskottet, men ju mer jag hört på diskussionen, dess mer har jag kommit över på den andra linjen, och när herr förste vice talmannen nu sist talade, gjorde han slut på all motivering för mig att icke rösta för reservationen.

Här är det nu, herr talman, det gamla skådespelet, när vi komma in på språkfrågorna, att olika modersmål skola slåss om utrymmet i våra skolor, nämligen de tre s. k. världsspråken. Vi ha ju gått in för att dessa tre språk skola vara världsspråk alla tre, och då är det ju rättvist att de fördelas på de olika skolorna, så att vart och ett får den plats, som vi själva en gång bestämt vara oundgänglig för dessa tre språk.

Nu vill jag säga, att om jag hade en son, som skulle avgöra, om han skulle läsa engelska på latinlinjen eller franska, skulle jag, även om han gick här i Stockholm, säga: Tag du engelska, ty det är ju lättare på sätt och vis, fast uttalet är avskyvärt och barbariskt i förhållande till det skrivna språket. Men franskan är svårare i alla fall. Det avgörande är dock att man kanske på flera

Ang. invrättande av ett gymnasium i Haparanda. (Forts.)

ställen i världen får större nytta av engelskan än av franskan. Svårare blir det i alla händelser icke.

Nu har man ju emellertid denna strid om nationalspråken — ty dessa tre världsspråk äro icke annat än nationalspråk. Vi hoppas med tiden, att de små nationerna skola förena sig om att reducera dem till att icke vara annat än nationalspråk — och då är det för oss av vikt att nu icke rubba den gällande ordningen. Här har ju nyligen fastställts i denna eviga språkstrid, att det skall vara franskan, som skall läras som fast språk av dem som gå på latinlinjen, men de få ju någon undervisning i engelska även de.

Då tycker jag vid närmare eftertanke, att det är bra oriktigt att, när man kommit till detta provisoriska fredsslut, nu söka riva upp det för en enda skola. Ty det blir icke bara för en enda skola. Herr vice talmannens sista yttrande, där han talade om att det kommit en myckenhet synpunkter och att det bara är härligt och skönt, visar, att bakom detta ligger helt enkelt ett upprivande av det beslut, riksdagen nyligen fattat om att franskan såsom mest representativ för den latinska humanismen skulle ha en fast ställning i vissa skolor. Detta upprivande sker också från herr Wohllins sida, när han säger, att de som skola ägna sig åt trävarurörelsen ha så särskilt stor nytta av engelskan. Ja, det gäller, som förut sagts, också för Göteborg. Där har man de närmaste förbindelser med England, men även där är franskan fast språk. Vad som gäller om en pojke vid Haparanda gymnasium, gäller precis lika mycket om en, som går i skola i Ystad.

Ur dessa synpunkter, herr talman, är jag bestämt emot att åter kasta in i den färska kompromissen alla de där olika meningsyttringarna. Det tillspetsades av vice talman till den grad, då han menade, att Pauli är för reservationen, därför att han särskilt specialiserat sig på franska. Jag erinrade mig då att vice talmannen har en gång talat för tyska, vilket intresserar honom mest. Icke skola vi, som ej äro specialister, låta locka oss till sådana personliga synpunkter på saken.

Jag yrkar bifall till reservationen, som också i sin mån bereder bättre utrymme för möjligheten att vi, när vi blivit utleda på de nationella »världsspråkens» förtryck, skola komma fram till det verkliga befriande världsspråket, som är neutralt, logiskt byggt och vida mer lättläst än ett oregelbundet modersmål.

Herr Carlström: Herr talman! Jag är övertygad om att denna fråga, i vilken riksdagen nu är beredd att fatta beslut, har väckt ett oerhört stort intresse i Tornedalen, där man motser dess utgång med spänd förväntan. Såsom representant för orten har jag anledning att framföra min stora tacksamhet i första hand till regeringen, som framlagt denna proposition, i andra hand till statsutskottet, som enhälligt tillstyrkt läroverket i Haparanda.

Det är bara en liten detalj här, som meningarna äro delade om, och det är ju den frågan, som här diskuterats hela tiden, nämligen om franska skall införas såsom fast ämne eller om engelska i stället skall ingå i enlighet med motionärens förslag. Herr Oscar Olsson antydde, att därest man skulle göra en förfrågan däruppe och verkställa en omröstning bland föräldrarna, så skulle det bli majoritet för motionärens förslag, alltså att engelska skulle införas som fast språk i gymnasiet. Jag undrar verkligen, om herr Oscar Olsson har något fog för detta påstående. Riksdagen har nyligen avgjort en annan liknande fråga, nämligen om finska språkets införande i fortsättningsskolorna. Om beträffande den frågan en omröstning skulle ha verkställts i Tornedalen, kan jag försäkra herrarna, att det blivit en överväldigande majoritet mot finskans införande. Jag känner verkligen inte till, huruvida herr Oscar Olsson röstade för förslaget om finskans införande i fortsättningsskolorna, men gjorde han det,

• *Ang. inrättande av ett gymnasium i Haparanda.* (Forts.)

så var det i alla fall mot majoritetens önskan. Om denna fråga skulle gå till omröstning i Tornedalen, vet jag inte hur den skulle utfalla. Själv hyser jag den uppfattningen, att man i detta speciella fall icke skall frångå vad som är genomfört vid övriga läroverk i riket. Det finnes ingen anledning därtill. Jag delar härvidlag fullkomligt den uppfattning, som herr Pauli och övriga talare, som understött reservationen, givit uttryck åt.

Det av skolöverstyrelsen anförda skälet — att finskan skulle vara så pass svår för dem som valde detta ämne, att man då i stället för franska borde välja engelska, som vore lättare — är ett mycket svagt skäl, såsom också redan har framhållits. Alla måste väl inse, att om jag har ett språk som modersmål, måste väl det språket vara mycket lätt att inlära. Det måste väl vara så, att de elever, som nu komma att läsa finska och som förmodligen endast bli sådana, som ha finska som modersmål, ha mycket lätt att lära det språket, och det finnes ingen anledning att för deras skull frångå läroverksstadgan just vid Haparandagymnasiet.

Jag vill därför ansluta mig till reservationen, och när jag gör det, tror jag också att jag gör någonting som sammanfaller med de önskemål, som hysas av huvudparten av befolkningen, ty det är faktiskt så, att Tornedalingarna icke vilja bli placerade i någon undantagsställning i förhållande till vad som är vanligt på andra ställen i vårt land. Man har ju dock här ifrågasatt ett undantag, nämligen att finska skall införas som tillvalsämne, och det är naturligtvis ett av de starkaste motiven för tillkomsten av läroverket däruppe.

Jag yrkar sålunda bifall till reservationen.

Herr förste vice talmannen: Herr talman! Bara ett par ord på grund av vad herr Lindhagen nyss yttrade.

Det är egentligen bra otacksamt ibland att yttra sig i denna kammare. Här står jag och försöker lägga fram en hel rad av skäl för den ståndpunkt jag har. Detta fattar herr Lindhagen på det viset, att allt vad jag säger egentligen inte är uppriktigt, utan bakom detta ligger något helt annat, som jag inte säger. Och på grund av ett infall, som jag fick — att det är skönt med många motiveringar — drar herr Lindhagen ytterligare fram detta fördolda, det som jag försöker att dölja. Jag måste säga, att i den mån jag har lärt känna herr Lindhagen, har jag aldrig lärt känna honom som en man som varit så otroligt fästad vid det gamla. Snarare är det på det viset, att han varit synnerligen rörlig i litet av varje. Och jag har heller aldrig känt honom som en man, den där känner andras hjärtan och njurar. Han har, förefaller det mig, herr talman, inte någon rätt att söka misstänkliggöra en man, bara därför att denne inte har alldeles samma uppfattning som han själv.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Det var en representant från de trakter vi tala om, som frågade vad fog jag hade för mitt uttalande om det sannolika utfallet av en folkomröstning i denna fråga. Jag ber att på en halv minut få tala om vad jag har för fog för den uppfattningen. Det är, att jag talat med många representanter från övre Norrland, och alla ha haft den uppfattningen, att man där önskar engelska i stället för franska — även sådana personer, som komma att rösta för franskan i dag. Det är således något som kanske i någon mån kan motivera, varför jag vågade yttra mig som jag gjorde.

Herr Rahm: Herr talman! Endast en mycket kort replik till herr Pauli.

Herr Pauli sade, att vad som är högsta vishet i Haparanda, är kanske bara dåligt skämt i Göteborg. Så skulle det uppfattas, menade herr Pauli, om utskottsförslaget skulle gå igenom och Haparandagymnasiet välsignas med en-

Ang. inrättande av ett gymnasium i Haparanda. (Forts.)

gelska i stället för franska. Jag ber genast att som göteborgare med viss erfarenhet på området få konstatera, att skulle det beslutet fattas, kommer jag och många med mig i Göteborg icke att betrakta det som dåligt skämt utan som utslag av ganska stor vishet och som en ganska lycklig åtgärd.

Att jag vågar yttra mig i denna fråga, beror på att jag har ganska lång erfarenhet av vad engelska och franska betyda som praktiska språk vid två mycket praktiskt inriktade institutioner — Göteborgs handelshögskola och Göteborgs handelsinstitut. Det är med verkligt beklagande jag funnit, att engelskan på sätt som skett fått träda tillbaka för franskan, då man mer och mer märker, att studenter, som fortsätta sina studier för praktisk handelsutbildning, icke ha den kompetens i engelska från skolan, som för dem skulle vara av allra största värde. Jag är nog kättersk att säga herr Lindhagen, att trots att riksdagen kanske vid andra tillfällen haft annan mening i denna fråga, vågar jag ändå instämna med herr förste vice talmannen. Jag anser mig oförhindrad göra gällande, att allt som kan bidra till att stärka engelskans ställning vid latingymnasiet, bör stödjas. I valet mellan utskottets och reservanternas förslag är sålunda min ställning klar. Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Pauli: Herr talman! Eftersom detta var en replik till mig, kanske jag får ge en replik tillbaka. Jag skall nöja mig med att konstatera, att herr Rahmn här öppet har bekänt, att han betraktar denna fråga icke ur Haparandasynpunkt, icke ur synpunkten av vad som är nödvändigt just där uppe, utan som ett medel att få *hela* rikets skolorganisation ändrad på denna punkt. Allt som kan göras för att bereda engelskan överhuvud en bättre ställning än den för närvarande har, vill han ge sitt bifall, säger han. Han åsyftar alltså med sitt tillstyrkande av utskottsförslaget icke en praktisk åtgärd för den norrländska gränsbefolkningens skull, utan en skolpolitisk framstöt med betydligt vidsträcktare perspektiv.

Herr Lindhagen: Herr talman! Av herr Rahmns anförande finna vi nu ännu uppenbarare, att det helt enkelt är fråga om att riva upp det förra beslutet. Han vill ha det på samma sätt i Göteborg också och överallt. Jag vill gärna ha det så i Stockholm, men jag anser, att man icke nu skall taga upp den saken.

Jag är icke så gammalmodig som förste vice talmannen förmenade, ty jag vill ha ett världsspråk och även arbeta därför.

Man kan ju också fråga, herr talman, varför vi överhuvud taget infört latin såsom fast och grundläggande språk i våra skolor. Det kommer en tid, när det blir avskaffat. Det är ju ett gammalt språk, som är utdött för länge sedan. Men det är just i latinets kölvatten som franskan rycker fram, då den av de nu approberade tre s. k. världsspråken är det, som närmast är latinets arvtagare. Spanskan och italienskan äro det mera, i synnerhet spanskan, men vi slava ju för tillfället under de tre privilegierade världsspråken. Alltså, här ligger kärnpunkten i frågan: skola vi ha kvar det döda latinets, så ligger det nära till hands att franskan på latinlinjen blir dess levande arvtagare.

Herr Henriksson: Herr talman! Efter att ha åhört denna mycket intressanta debatt vill jag bara ge till känna, att jag till alla delar instämmer i vad herr Wohlin här anför. Jag har aldrig haft förmånen att åtnjuta undervisning vid något gymnasium; jag har själv måst lära mig främmande språk i så pass stor utsträckning att jag hjälpligt klarar mig i olika länder.

Meningarna tyckas här vara delade om vilket språk som är svårast, franska

Ang. inrättande av ett gymnasium i Haparanda. (Forts.)
 eller engelska. Enligt min uppfattning är intetdera av de båda språken så svårt, att det ej kan inläras av vem som helst, som har normalt förstånd, om han tillika får besöka gymnasiet. Men jag frågar mig: vad skola dessa ungdomar använda språken till? Skall man bara begagna dem här i Sverige vid högtidliga tillfällen, så kan det gå lika bra med det ena som det andra, fast jag erkänner villigt, att franskan är trevligare; den är kanske vackrast. Men om jag skall använda språken ute i världen, om jag skall använda dem för min utkomst eller rent av för att ta mig fram ute i olika länder, har jag den uppfattningen, att engelskan har så långt försprång, att det står utan konkurrens. För det första talas det i hela England och i alla engelska besittningar, och kommer jag till Frankrike, där jag varit ett par gånger, och ej kan göra mig förstådd med min dåliga franska, så går det i stället alldeles utmärkt med engelska.

Min erfarenhet är den, att med engelska kan man ta sig fram nära nog överallt i världen, men det kan man sannerligen inte med franska. Därför anser jag i likhet med de talare, som sagt att man skall hålla på engelskan, att om man inte har tid att studera halva sitt liv utan vill försöka klara studierna på en jämförelsevis kort tid och ändå ha nytta av dem, är detta det enda riktiga.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Pauli: Herr talman! Jag vill bara med anledning av detta sista anförande erinra kammaren om, att det här icke gäller att träffa ett val mellan engelska och franska överhuvud, ty dessa elever skola även läsa engelska i många år, och ingenting hindrar dem att läsa engelska som tillvalt ämne ända upp till studentexamen. Det skall om franskan bara bestämmas att den skall vara fast språk, vilket innebär, att eleverna skriva franska i studentexamen och att de läsa det obligatoriskt de två sista åren. Engelskan blir alltså icke på något sätt utmotad, herr Henriksson!

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Pauli* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 43, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående egnahemslån till statens järnvägars personal i Ånge, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 45, i anledning av väckta motioner om statens övertagande av Gävle—Ockelbo järnväg m. m.

*Om statens
övertagande
av Gävle—
Ockelbo järn-
väg m. m.*

I två likalydande motioner, väckta den ena, nr 136, i första kammaren av herr *P. Andersson* m. fl. och den andra, nr 257, inom andra kammaren av herr *A. Olsson* i Gävle m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att ställa erforderliga medel till förfogande för statens järnvägars övertagande och drivande av Gävle—Ockelbo järnväg eller, om utredningen därom icke i tid hunne avslutas, bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga åtgärder till förebyggande av trafikens och järnvägens nedläggande efter 1 januari 1936 till dess Kungl. Maj:t och riksdagen blivit i tillfälle att pröva frågan i dess helhet.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen i anledning av förevarande motioner (I: 136 och II: 257) måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att, i avvaktan på den slutliga prövningen av frågan om en statsinlösen av järnvägen Gävle—Ockelbo eller ock banans eventuella nedläggning, vidtaga åtgärder för upprätthållande tills vidare av trafiken å nämnda järnväg.

Herr Tham, Vollrath: Herr talman! Säsom medmotionär i denna fråga vill jag endast uttala en förhoppning, att Kungl. Maj:t måtte behandla detta ärende så välvilligt som möjligt. Oron för banans framtid är stor däruppe i Ockelbotrakten, och man sätter nu sin lit och sina förhoppningar till Kungl. Maj:t.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 77, 78 och 79 §§ lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation, m. m.; samt

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om upptagande av ed för rättighets tillvaratagande i utlandet.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 7, angående regleringen för budgetåret 1935/1936 av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

nr 46, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande det i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln, avd. Lantförsvaret, upptagna anslaget för avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl.;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån för utvidgning av Vilhelmsro anstalt för fallandesjuka;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för notarien J. O. V. Gadd att för uppflyttning i löneklass tillgodoräkna viss tjänstgöring;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställningar om bidrag till uppförande av en hangar å Bromma flygplats;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställningar om anslag till belysningsanläggningar för luftfartsleder m. m.; och

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner angående inrättande av statens allmänna fastighetsfond samt med förslag till inkomst- och utgiftsstat för fonden för budgetåret 1935/1936;

bevillningsutskottets betänkande nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 23 oktober 1908 angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsförhöjning i vissa fall till mejerikonsulent med delaktighet i statens pensionsanstalt;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beräkning av engångsavgift till statens pensionsanstalt beträffande lärarbefattningar vid vissa anstalter för yrkesundervisning m. m.;

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förbättrade pensionsförmåner för vissa förutvarande anställningshavare vid Hässleholm—Markaryds järnväg;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delaktighet i statens pensionsanstalt för överläkare vid statsunderstödda vanförestalter;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag av statsmedel till gäldande av förra kamreraren vid Ruda—Finsjö—Oskarshamns och Ruda—Älgshults järnvägsaktiebolag Maria Wijkströms avgifter till enskilda järnvägarnas pensionskassa;

nr 18, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande bankoutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckta motioner om pension åt f. d. sekreteraren hos statsutskottet, statskommissarien A. G. Thorstenson;

nr 19, i anledning av väckta motioner angående tryckning av en förteckning över bondeståndets ledamöter under tiden 1710—1800;

nr 20, i anledning av väckt motion med förslag om utredning av fråga om publicering av hittills otryckta riksdagsprotokoll;

nr 21, angående anordnande av en folkfest i samband med högtidlighållandet av riksdagens 500-årsjubileum; och

nr 22, i anledning av väckt motion om anvisande av medel för gäldande i viss utsträckning av maskinisten N. W. Andersson och eldaren I. W. Rahm åliggande befordringsavgifter till civilstatens änke- och pupillkassa; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 7 § lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond;

nr 25, i anledning av väckt motion angående lindring för vissa pastorat och arrendatorer i dem gentemot kyrkofonden åliggande ränteförpliktelse; och

nr 26, i anledning av väckt motion om revision av lagen om ekonomiska föreningar.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1.47 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 19 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 215, angående anslag till lånefonden för bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen samt anslag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden.

Justerades protokollen för den 13 och den 15 innevarande månad.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Under åberopande av bilagda läkarbetyg får jag vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsgörömlen från och med den 19 till och med den 22 innevarande mars.

Malmö den 17 mars 1935.

Ivar Öhman.

Att häradshövding *Ivar Öhman* på grund av akut luftrörskatarr är i behov av ledighet från riksdagsarbetet 19—22 mars 1935 intygar den 17 mars 1935.

Ebbe Petré,
överläkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 77, 78 och 79 §§ lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation, m. m.; samt

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om upptagande av ed för rättighets tillvaratagande i utlandet.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtande nr 7.

Vid föredragning av statsutskottets memorial nr 46, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande det i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln, avd. Lantförsvaret, upptagna anslaget för avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl., godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 48—51, bevillningsutskottets betänkande nr 22 och bankoutskottets utlåtanden nr 13—17.

Vid föredragning av bankoutskottets memorial nr 18, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande bankoutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckta motioner om pension åt f. d. sekreteraren hos statsutskottet, statskommissarien A. G. Thorstenson, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 19—22 samt första lagutskottets utlåtanden nr 24—26.

Herr **andre vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag får hemställa, att kammaren ville besluta, att statsutskottets utlåtanden nr 7 och nr 51 i nu nämnd ordning må uppföras sist bland två gånger bordlagda ärenden på morgondagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

Föredrogs och bordlades på begäran Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition nr 215.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 293, av herr *Bergström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av vägtrafikstadgan den 20 juni 1930 (nr 285); och

nr 294, av herr *Nilsson, Petrus*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder till reglering av jordbrukets skuldförhållanden.

Anmälades och bordlades första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion om viss ändring i den s. k. upphandlingsförordningen.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.18 e. m.

In fidem
Eric Carlén.
